

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu*, ktorú vypracoval Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Predložená habilitačná práca *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu*, ktorú vypracoval Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D. sa zaoberá náročnou a aktuálnou problematikou, ktorú predstavuje posun interpretácie historických súvislostí v meniacich sa spoločenských podmienkach, teda najmä ich reprezentácia vo filmových dielach prevažne českej kinematografie. Autor sa, podľa jeho vlastného vyjadrenia, opiera o Rosenstoneove teoretické vymedzenie reprezentácie histórie, ktoré v primerane modifikovanej podobe uplatňuje pri analýze diel jednotlivých období, ich tematického zamerania a pod. Jeho cieľom je hlavne zlomový bod či medzník predstavovaný revolučnou premenou českej (československej) spoločnosti v roku 1989, ktorý so sebou prirodzene priniesol výraznú zmenu v politickej a pôvodne viac-menej monolitnej ideologickej orientácii, ktorá modifikovala alebo rámcovala témy a prostriedky, ktoré film využíval alebo ktoré naň v podobe cenzúry či autocenzúry tvorcov bezprostredne vplývali. Poskytuje tým cenný obraz tejto premeny, ktorý neponíma zjednodušene, naopak citlivo ho sleduje aj na pozadí tradícií, dogiem, kánonov, ale aj vzájomného pôsobenia „vonkajších prvkov reprezentácie histórie“ a „vnútorných prvkov reprezentácie histórie“, čo autora vedie k pozoruhodným a podnetným záverom. To je vlastne moment, ktorý ma najväčšmi upútal, lebo korešponduje podstatným spôsobom so všeobecnou estetickou teóriou, napríklad s teoretickými podnetmi Theodora Wiesengrunda Adorna, ktorý zdôrazňoval, že pri sledovaní premien umenia, bude istotne najproduktívnejšie vysvetľovanie „miest zlomu“, ktoré (vysvetlenia či analýzy na základe nich) potom nadobúdajú význam nielen pre vysvetľovanie vývinu umenia samotného, vzťahu starého a nového v tom ktorom umení, ale aj pre samotnú teóriu. Ak by som to smel trochu zjednodušiť, potom sa práve tieto „miesta prechodu“, aspoň podľa jeho intencií, stávajú najdôležitejším momentom pre kritiku, interpretáciu filozofických a estetických posolstiev. Nehovorím to preto, aby som autorovi za každú cenu pripísal podobnú intenciu, ale ako upozornenie, že si zvolil mimoriadne zložitú a obťažnú oblasť, v ktorej pôsobí celý rad protikladných, často i paradoxných faktorov. Preto ma zvlášť potešilo, že som sa s tým stretol aj na pôde filmu či filmológie, navyše v tých ich, v danom prípade mimoriadne rozsiahlych priestoroch, ktoré sa bezprostredne a životne dotýkajú našej, preto i do značnej miery aj doteraz bolestnej, súčasnosti.

Predložená práca je členená do troch celkov. V prvej časti „*Sudety ve filmu – v zajetí nacionálních a ideologických stereotypů*“ sa venuje filmom z tohto prostredia a pozorne sleduje filmy z tohto prostredia a upozorňuje na určité kánony, ktoré je obťažné prekročiť aj po mnohých rokoch, teda navonok ponúkajúce využitie nových prostriedkov či formálnych postupov, ale súčasne poukazuje i na rad pôsobiacich okolností, ktoré to, prekvapivo akoby nedovoľovali. Záver, ktorý z toho vyplýva, umožňuje predovšetkým sústredená pozornosť autora venovaná všetkým prvkom filmového diela, premietajúca sa do vykreslenia postáv, mizanscény, tvorivých postupov, ale napríklad i použitia jazyka v tomto prostredí, no aj premene samotného prostredia, vyplývajúceho napríklad z nedostatočného rozvoja krajiny, prípadne jej environmentálnej devastácie a sociálnych možností jej obyvateľov.

V druhej časti „*Současná ideologie ve filmech o normalizaci natočených po roce 2000*“, na základe podrobnej analýzy upozorňuje, že vo všeobecnosti: „V umělecké rovině tedy převládá obdobná pasivita, pohodlnost a alibismus neprovokovat diváka k hlubší společenské či osobní existenciální reflexi. Analyzované filmy tak naplňují ideu bezčasí a neměnného společenského statu quo, jak po něm toužil minulý režim.“ Pohľad na túto problematiku a celého radu príslušných diel z hľadiska autora je podľa môjho názoru oprávnené kritický, ale napriek tomu, možno - aspoň zo strany slovenského diváka - českému filmu väčšinou daného obdobia produkcie, žiaľ, „závidieť“ aj to.

V tretej časti „*Komplexní narativ a reprezentace historie v současném historickém televizním seriálu (Svět pod hlavou, Bohéma, České století)*“ sa autor venuje spomenutým seriálom, ale súčasne aj dotvára komplexný pohľad na zvolenú problematiku, pretkanú početnými, často až minucióznymi analýzami jednotlivých diel, postáv či naratívnych postupov. Upozorňuje tu však aj na „individualitu“ tvorcov - komplexná komparácia všetkých možných prvkov, žánrov, diel, historických období či „historických „úloh“, ktoré pred sebou nachádzali, ponecháva problematiku otvorenú ďalším aspektom, no vlastný úmysel a program bezpochyby splňa. Súčasne vedie autora, na základe dosiahnutých výsledkov k prehodnoteniu jeho vlastných pôvodných propozícií: „Na základě provedených analýz jsem musel revidovat názor na vztah mezi alegorickými a ideologickými prvky reprezentace historie, zejména analýza snímků o Sudetech potvrdila, že alegorické prvky jsou neoddelitelně spjaty s ideologickými prvky. Filmy ze Sudet v alegorické rovině odhalují (často i nezáměrně ve filmech natočených do roku 1989) potlačované trauma vyvolané odsunem německých obyvatel a nepřímo vyjadřují metafyzickou vinu.“ Určite vždy zostane charakterovým

a odborným profilom vedca, že si volí predovšetkým náročné úlohy ako je tomu v tomto prípade..

Predložená práca je napísaná jasným a pregnantným štýlom, čo predpokladá jej ďalšie využitie v pedagogickej oblasti.

Predložená habilitačná práca, ktorú máme v tejto chvíli pred sebou, predstavuje po všetkých stránkach seriózný vedecký dokument, svedčiaci o rozsiahlom materiálnom vybavení domácou i zahraničnou odbornou literatúrou, konfrontovanou s hlbokou kritickou skúsenosťou s konkrétnymi filmovými dielami. V celom rade rozhodujúcich momentov prináša nové postrehy v oblastiach a témach, na ktoré je verejnosť v súčasnosti zvlášť citlivá. V oblasti teórie i dejín filmu možno v tomto kontexte predloženú prácu jednoznačne hodnotiť ako originálnu a prínosnú

Mgr. Luboša Ptáčka, Ph.D. poznám najmä z jeho publikácií, z početných vystúpení na medzinárodných vedeckých konferenciách ako vášnivého a erudovaného vedca, ktorý filmu zasvätil život a nesporne sa vždy snažil prispieť k pochopeniu tohto náročného a zložitého umenia. Rovnako predpokladám, že v tejto oblasti ešte nepovedal svoje posledné slovo.

Tiež by som chcel vyzdvihnúť i jeho pedagogickú prácu so študentami, kde som bol neraz svedkom, že v tejto oblasti neľutuje čas ani námahu pre ich teoretické problémy, ktoré im nesmierne trpezlivo a sústredene vysvetľuje v onom nekonečnom a permanentnom dialógu, ktorý dodnes býva najvzácnejšou, i keď niekedy neprávom prehliadanou súčasťou pedagogického a odborného pôsobenia.

Vzhľadom k vyššie uvedenému môžem habilitačnú prácu *Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu*, ktorú vypracoval Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D iba odporúčať na habilitačné pokračovanie a, ak mi prislúcha táto česť, zároveň odporúčať príslušnej komisii a vedeckej rade Filozofickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci, aby mu bol udelený vedecko-pedagogický titul „docent“.

V Bratislave 10. 5. 2020

prof. PhDr. Oliver Bakoš, CSc.